



*Aandachtige luisteraars op de KLV-studiedag. Vooraan zit Harry Paul, directeur voedings- en veterinaire aangelegenheden bij LNV. "In dit werk is alleen wetenschappelijke kennis onvoldoende"*

Stuudiemiddag KLV over spanningsveld van ratio en emotie

# Een span paarden in bedwang

De Wageningse ingenieur leert rationele oplossingen voor complexe problemen te bedenken. Die vaardigheid is niet voldoende, zo blijkt op een studiedag. Want wil je resultaat bereiken, dan moet je je realiseren dat je niet alleen met regels en procedures, maar vooral met mensen te maken hebt.

“**H**et spanningsveld van ratio en emotie is in de landbouw zeer actueel”, begint dagvoorzitter Mathieu Wagemans, medewerker Innovatienetwerk LNV. “De ratio is er heel dominant geweest en dankzij die ratio is de landbouw zo succesvol geweest. Maar nu is dat succes een probleem geworden. Nog meer technologie, nog meer ratio, lijkt niet de juiste oplossing en daardoor voelen we ons als ingenieurs toch een beetje onthand.”

Die ingenieurs waar hij over praat, zijn uitgenodigd door KLV, de alumni-vereniging voor Wageningse afgestudeerden. KLV organiseert drie of vier keer per jaar een studiemiddag waarvoor behalve leden ook niet-leden worden uitgenodigd. Op 18 juni is er aansluitend in het *international centre* een ledenvergadering. De Koninklijke Landbouwkundige Vereniging, opgericht in 1886, heeft weliswaar nog on-

geveer 7.800 leden, maar net als het aantal studerende aan Wageningen UR loopt dit terug.

Vandaag zijn er zo'n zeventig belangstellenden voor het thema: de ingenieur in het spanningsveld tussen ratio en emotie. “Dat thema kan aanleiding geven tot filosofische bespiegelingen,” zegt Wagemans, “maar we wilden het toepassingsgericht behandelen; op de Wageningse manier.” Twee inleidingen ter illustratie van die spanningen, verschillende aspecten van dat spanningsveld in workshops en ten slotte een forumdebat. Want hoe zit het met ratio en emotie en wat betekent dat voor de Wageningse ingenieur? Een mooi beeld, of het nu waarde heeft voor die ingenieur of niet, is van publicist Jan Vrijman: ‘Emotie is het span paarden voor de koets en ratio is de koetsier die dat in de hand moet houden.’

### Banaan

“Heeft u weleens iets gesnapt?” vraagt Paul Piebinga, bij Achmea verantwoordelijk voor de reorganisatie van de it-afdelingen, de zaal. “En was dat een conclusie of een gevoel?” Hij geeft het antwoord zelf. “Volgens mij is het een gevoel dat je iets begrijpt.” Piebinga zelf is eenvoudig te snappen. Geen moeilijke verhandeling over rede en gevoel, maar aansprekende soundbites en stevige stellingen. “Een bedrijf is een verzameling gedrag”, “ratio werkt niet in organisaties, betekenis wel” en “resultaat is moeilijk omdat er een menselijke factor tussen zit. Die heb je niet in de hand. Je hebt hooguit jezelf in de hand. Als het meezit.” Hij vertelt ook het verhaal van de aap in een kooi die wordt natgespoten als hij een banaan wil pakken. Er komen meer apen en andere apen in die kooi, maar ze blijven allemaal van de banaan af. Waarom? Dat weten ze uiteindelijk allang niet meer. “Wat bepaalt het gedrag? Dat zijn de conclusies uit het verleden.” Weinig rationeel, puur emotioneel. “Heel onwetenschappelijke dingen zijn het, en het gaat allemaal niet zo

diep”, relativeert hij. “Daarom is het goed dat ik als eerste mocht.”

### Complete waanzin

Als tweede mag Harry Paul, directeur voedings- en veterinaire aangelegenheden bij LNV. Zijn verhaal gaat over het overleg over visquota, over milieubeleid en over het hormoonschandaal. Veevoeding is op het departement een ‘lastig’ dossier, zegt hij. “Je kunt tegenwoordig alles meten, een minimale verontreiniging in een enorme supertanker. Rikilt, RIVM en TNO komen van alles tegen, maar in gehalten die je vroeger niet kon meten; die verontreiniging was er dan ook niet. Daardoor komen we zwaar in de problemen.” Het zero-tolerancebeleid (accepteer geen enkele voedselinfectie in de dierhouderij) is dan wel ingevoerd, en daarmee is ook ingestemd. “Maar vervolgens gebeurt er iets en dan blijkt het complete waanzin als we inderdaad de letter van de wet zouden volgen.”

Soms wordt het beleid veranderd vanwege het gewicht van emotionele motieven. Voor mkz is de regeling in Brussel nu zodanig gewijzigd dat er gevaccineerd kan worden bij een nieuwe uitbraak. En ook bij de vogelpest zal het vaccinatiebeleid op de helling komen, verwacht Paul. “We zijn nu heel bang dat we te vroeg gaan herbevolken. In Italië was dat het geval. Toen bleek dat de pest er nog niet was uitgewoed, moest er tot drie keer toe opnieuw geruimd worden. Dat willen we niet meemaken.” Hij besluit: “In dit werk is wetenschappelijke kennis onmisbaar, maar het blijkt dat je er dan bij lange na niet bent.”

### Huilen

Het zijn verhalen die het belang van emotie aantonen, illustraties van het spanningsveld, maar hoe werkt dat nu?

“E-motie, dat is energie in beweging”, verklaart Iteke Weeda, hoogleraar bij rurale sociologie van Wageningen UR, in een van de workshops. En, vervolgt ze, “het gaat om je eigen interpretatie die emotie maakt. Je kunt niet boos worden op een feit, maar alleen op de interpretatie van een feit.” Ze baseert zich onder meer op Daniel Goleman, de Amerikaanse publicist →



FOTO: TON VAN DEN BORN

◀ *Iteke Weeda, hoogleraar rurale sociologie op Wageningen UR, leidt een workshop over emotionele intelligentie. Voor succes in het werk blijkt EQ belangrijker nog dan IQ*

## Ratio en emotie bij het hormoonschandaal

Het hormoonschandaal waar LNV-ambtenaar Harry Paul over praat, gaat over de verwerking van de hormonale stof medroxyprogesteronacetaat (MPA) in diervoeder. Een bedrijf in Ierland had met MPA verontreinigde melasse geleverd aan Bioland in België en dat kwam terecht in de Nederlandse veehouderij.

MPA wordt ook gebruikt in de pil. Er was, aldus Paul, voldoende hormonale stof in het diervoeder terechtgekomen om alle vrouwen in Nederland vijf jaar lang aan de pil te houden. Het kwam uit toen ongeveer een jaar geleden (mei 2002) een boer belde dat zijn beesten niet drachtig werden. Er werden 'ernstige gezondheidsproblemen' bij zeugen geconstateerd. MPA mag niet in diervoeder komen en het vlees zou, als dat toch gebeurt, niet op de markt mogen worden gebracht. De Europese Commissie heeft gebruik van deze stof bij dieren verboden. Bovendien was er net een zero-tolerancebeleid afgesproken: direct ingrijpen zodra er verdachte zaken worden gevonden. Consequentie zou zijn dat alle beesten die dat diervoeder gegeten zouden kunnen hebben, afgemaakt moesten worden. Dat was ook de eerste reactie uit Brussel.

De stof bleek, hoewel sterk verdund, echter breed verspreid (de veevoederhandelaar had meer dan de helft van de markt in handen) en werd behalve in de brijvoederindustrie, ook in de mengvoederindustrie aangetroffen. Niet alleen varkens, maar ook rundvee en kippen zouden slachtoffer worden. Het zou betekenen dat er kort na de mkz naar schatting zo'n twee miljoen dieren die deze voeding mogelijk gegeten hadden, geruimd moesten worden. "Dat konden we nooit verkopen", zegt Harry Paul. Emotioneel was dit gewoonweg niet uitvoerbaar. Na wat heen en weer gepraat (overleg met de Europese Commissie en het bedrijfsleven) is er zo min mogelijk ophef gemaakt. Volgens LNV is voorkomen dat producten van de dieren die MPA hebben binnengekregen, bij de consument kwamen, het vervuilde veevoeder is teruggehaald, een aantal bedrijven is onder toezicht geplaatst en er zijn uiteindelijk ongeveer 50.000 varkens geruimd.

die emotionele intelligentie weliswaar niet heeft uitgevonden, maar wel nadrukkelijk 'op de kaart heeft gezet'. Emotionele intelligentie op het werk is volgens onderzoek van groot belang voor succes en de mate waarin iemand zich prettig voelt. Elementen zijn onder meer kennis en hanteren van eigen emoties, invoelen van en omgaan met emoties van anderen en zelfmotivatie en motiveren van anderen. Emoties zijn, volgens Weeda, 'hele energieke motiveringen' om iets te doen. En emotioneel intelligente mensen beheersen hun emoties en kunnen beter presteren. Toch is er blijkbaar ook angst voor emoties. "Mensen zijn bang voor verlies van controle", zegt Paul Piebinga tijdens het debat. Maar met emotie, met name met passie en gedrevenheid, gebeurt er pas iets. "Dat wil niet zeggen dat je in huilen moet uitbarsten als je een nota schrijft, maar je moet het wel gewoon leuk vinden."

### Curriculum

Uiteindelijk is de vraag wat dit allemaal betekent voor het werk van de

*"In dit werk is wetenschappelijke kennis onmisbaar, maar het blijkt dat je er dan bij lange na niet bent."*

Wageningse ingenieur. Moet dat bijvoorbeeld iemand zijn met een hoge emotionele intelligentie? Geïnspireerd en betrokken? Spelen idealen nog een rol? Of moet de ingenieur iemand zijn die vooral de exacte berekening tot ver achter de komma weet uit te voeren?

"Als je geen oog hebt voor menselijk gedrag is het een illusie dat je iets bereikt," zegt Piebinga. Je moet je realiseren dat je niet alleen met regeltjes, maar vooral met mensen te maken hebt.

Uit een van de workshops komen adviezen zoals: ingenieurs moeten respons en bevestiging zoeken in de samenleving en in begrijpelijke taal vertellen wat ze doen. "Zoals een boer zegt: 'ik maak goed voedsel',

kun je dan misschien zeggen: 'ik help goed voedsel te maken', oppert Piebinga. "Dat vind ik iets te simpel", reageert Paul. "De IT (het werkveld van Piebinga) lijkt me relatief eenvoudig, maar de landbouw is toch een heel ingewikkeld krachtenveld." Betrokkenheid, passie en gedrevenheid. Dat dit positieve waarden zijn voor een ingenieur, daarover is wel overeenstemming. Maar, reageert iemand vanuit de zaal, "de onderzoekers en beleidsmakers van de toekomst zitten hier op de universiteit. Als je passie wilt in de toekomst van beleid en wetenschap, dan moet je dat nu inbouwen in het curriculum." ∞

**Ton van den Born**